

Василь Єрмилов. Новітній міф-культ митця

Володимир Чупринін, графік-дизайнер, м. Київ

Народився Василь Єрмилов у родині кравця у 1894 р. у Харкові, закінчив церковно-приходську школу, після чого батьки влаштували сина до художньо-ремісничої школи у майстерню декоративного живопису. Потім юнака без іспитів записують до Харківської художньої школи. Він успішно заробляє альфрейними роботами (декоруванням і розписом стін) у місцевих харківських багатіїв і у цей же час експонує твори разом із членами групи митців «Блакитна лілія». У 1912 р. їде до Москви навчатися у Московське училище живопису, скульптури та зодчества. Там вчиться разом із кубофутуристами Володимиром Маяковським і Давидом Бурлюком та захоплюється творчістю Пікассо, маніфестом футуристів. Працює у майстернях художників Іллі Машкова і Петра Кончаловського, надихається ідеями мистецької групи російських постімпресіоністів, примітивістів, кубістів «Бубновий валет». Скоро повертається до Харкова, щоб знову пристойно заробляти на життя і творчість альфрейними роботами у садибах харківських можновладців. У рідному місті він засновує художнє товариство «Будяк».

У 1915 р. Василь Єрмилов їде на фронт Першої світової війни. Де отримав поранення, був контужений та нагороджений Георгіївським Хрестом. У 1918 р. повернувся до Харкова.

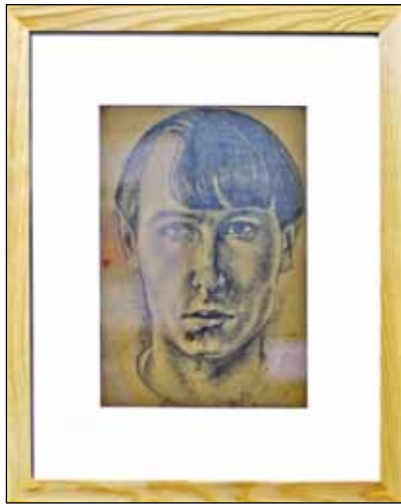
Як і належить авангардистові, Єрмилов щиро вірить у революційні ідеї, перманентні соціальні, культурні, технічні революції, очікує від нескінченних революцій нескінченного оновлення світу. І саме у цей час новітні форми, на школу авангардистському мистецтву, зацікавили щедрю на гонорари радянську владу. З 1920 р. Єрмилов співпрацює з «УкрРОСТА» і керує живописним цехом заводу художньої індустрії: малює-трафарє-

Василь Дмитрович Єрмилов — (21 березня 1894 р. — 6 січня 1968 р.) — авангардист, учасник різноманітних художніх течій 1910–1920-х рр. (фовізм, кубізм, неопрimitивізм, футуризм, супрематизм, конструктивізм). Автор проектів оформлення виставок, агітаційних потягів, пропагандистських фургонів, збірних книжкових кіосків, трибун-реклам. Багато працював у жанрі плаката і промислової графіки: створював ескізи упаковок, етикеток, заводських і фабричних марок. Займався розробкою монументальних конструктивістських шрифтів, оформленням численних (нині на раховується 60) обкладинок книг і журналів: «Колосся», «Нове мистецтво», «Авангард», «Культура і пропаганда». Створив багато живописних і графічних станкових композицій — портретів і пейзажів. Викладав у Харківському художньо-промислому інституті. Твори митця знаходяться у музеях і приватних колекціях України, Росії, США, Німеччини, Франції.

тить політичні листівки і сатиричні плакати-лубки, створює агітаційні картини для Клубу Червоної Армії, оформлює вулиці і площі тодішньої столиці УРСР Харкова до зустрічі делегатів Другого конгресу Комінтерну, декорує агітпотяг «Червона Україна». Комуністичний владний замовник вимагав від художників створення трибун, рекламних щитів, розбірних кіосків, оформлення показових закордонних експозицій, масових накладів політичних плакатів і пропагандистської літератури. Саме над цими терміновими політично-мистецькими завданнями-замовленнями радянської влади, часто несумісними з концепціями мистецького авангарду, натхненно працював Василь Єрмилов. У 1922 р. Єрмилов став одним із засновників Харківського художньо-промислового інституту, у якому й викладав із вимушеною перервою до 1963 р. Митець працював головним художником ви-

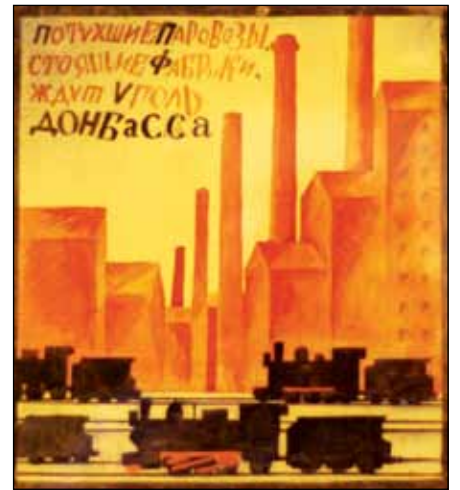
давництва «Всевидав» і у ці ж роки був керівником графічної майстерні Харківського художнього технікуму. У середині 20-х рр. Єрмилов вступає разом із Давидом Бурлюком, Вадимом Меллером, Олександром Богомазовим і Віктором Пальмовим до Асоціації революційних митців України, стає головним художником часопису «Авангард» і спільно з головним редактором видання Валеріаном Поліщуком пропагує ідеї авангардизму, як мистецтва без національних ознак, веде безкомпромісну боротьбу з прихильниками мистецтва і літератури, що спиралися на національні традиції. У 1927 р. оформлює виставкову залу і трибуну-рекламу ювілейної Всеукраїнської виставки, працює разом з Олександром Тишлером і Вадимом Меллером над оформленням українського відділу Всесвітньої виставки «Преса» у Кельні. У 1934–1937 рр. працює художником-оформлювачем на будівництві Харківського палацу

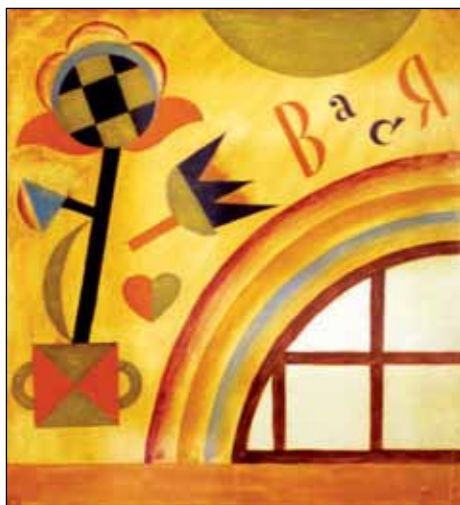
Автопортрет (1920 р.)

Фантазійний автопортрет (1940 р.)

Шкіц плаката (1920 р.)

Шкіц розпису стіни (1921 р.)

Жіночий портрет (1921 р.)

Проекти пачок цигарок (1920-ті рр.)

«Ільч»

«Ленін»

«Серп і молот»

піонерів і художником-архітектором під час зведення Київського будинку оборони, разом з Анатолієм Петрицьким проектує внутрішнє оформлення павільйону УРСР на Всесоюзній сільськогосподарській виставці у Москві. У передвоєнні роки Василь Єрмилов працює художником картинної і плакатної продукції у видавництві «Мистецтво» та оформлює Київський державний театральний музей.

З осені 1943 р. митець керує художньою майстернею Худфонду СРСР і є заступником директора Харківського художнього інституту, очолює експериментальні художні майстерні і оформлює площі Харкова до тридцятої річниці Жовтня. 1950-ті рр. присвячує

оформленню кабінетів марксизму-ленінізму і ленінських кімнат, бо у 1948 р. під час чергової політичної сталінської чистки Василь Єрмилов був виключений зі Спілки художників за «космополітизм і плазування перед гнилою західною культурою». У часи «хрущовської відлиги» художника реабілітували і поновили його членство у Спілці художників. У 1962 р. у Харкові відбулася єдина прижиттєва персональна виставка Єрмилова. У свої сімдесят три роки художник ще отримує замовлення і оформлює площу Дзержинського у Харкові до 50-ї річниці Великого Жовтня та працює над «уявними замовленнями» — проектує монумент «Ленінська епоха», створює проект «Меморіального музею Пікассо».

Портрет художника
О.Почтенного (1924 р.)

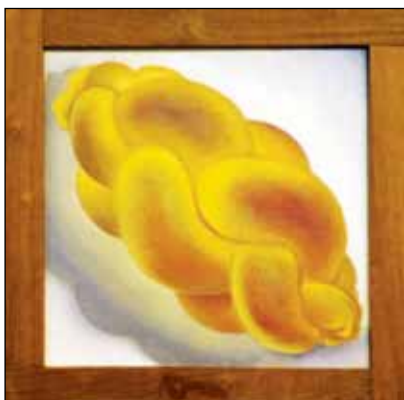
«Мандоліна» (1914–1915 рр.)

«Гітара» (1919 р.)

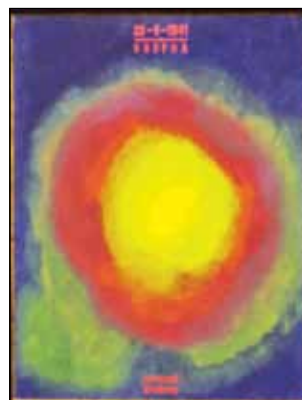
«Арлекін» (1924 р.)

«Булка» (1914–1915 рр.)

«Дама з віялом» (1919 р.)

«Війна 22.6.1941. Боярка»
(1941 р.)

Портрет скульпторки
С.Анбіндер (1941 р.)

Проект
обкладинки
видання
«Нове
мистецтво»
(1927 р.)

Макет книги «Друга книга віршів
Катерини Неймаєр» (1920 р.)

Проект
листівок
(1920 р.)

Проект обкладинки «Ленін і
Жовтень» (1924 р.)

Творчості Василя Єрмилова присвячені прижиттєві журнальні статті Костянтина Болотова, Василя Седляра, Валеріана Поліщука. Також мистецтвознавчі дослідження Зиновія Фогеля, Ольги Лагутенко, Дмитра Горбачова; різноманітні публікації 2011–2013-х рр. Андрія Кислова, Сергія Хачатурова та багатьох інших. Звичайно ж відомості про Василя Єрмилова розміщені в енциклопедіях та енциклопедичних словниках. Особливе місце належить 500-сторінковій книзі Олександра Парніса «Василь Єрмилов. 1894–1968. Матеріали до творчої біографії художника», виданої галереєю «Проун». Метою цього видання, що супроводжувало першу у Росії виставку Єрмилова у Мультимедіа арт музеї (м. Москва), є очищення біографії та спадку видатного авангардиста від легенд і міфів. Особливо цінними у книзі є листи, щоденники, автобіографії,

Ескіз оформлення тканини
«Голова Земної кулі»
(1959 р.)

Ескіз оформлення
тканини (1930-ті рр.)

Декоративний мотив
«Соняшник» (1930-ті рр.)

Проект видавничої марки «Українська радянська енциклопедія»
(1920-ті — поч. 1930-х рр.)

Проект пам'ятника
«Голова Земної кулі»
(1965 р.)

«Три російські революції:
1825, 1905 та 1917»
(1924–1925 рр.)

Проект «Монумент
Ленінської епохи»
(1964 р.)

Декоративна композиція (1962 р.)

статті сучасників-авангардистів, спогади друзів, учнів.

У 2011 р. у Національному культурно-мистецькому комплексі «Мистецький Арсенал» було представлено унікальний виставковий проект «Василь Єрмилов. Ретроспектива». Твори митця (близько 200 композицій) для виставки було надано Національним художнім музеєм України, Музеєм книги і друкарства України, Центральним державним архівом-музеєм літератури і мистецтв України, приватними колекціонерами Києва, Харкова, Москви, Лондона. Саме стараннями мистецтвознавця Олександра Парніса, колекціонера Костянтина Григоришина й організаторів виставки славетне ім'я Василя Єрмилова повернено історії мистецтва і вписане в її сторінки назавжди.

Треба зазначити, що всі ці поважні, різнобічні та вагомні дослідження життя і творчості Василя Єрмилова нині

йдуть традиційним, що визначається законами мистецького ринку, шляхом канонізації митця та нагадують тексти із життя святих. Справедливе бажання шанувальників творчості митця позбавитись застарілих легенд і міфів у розумінні і сприйнятті художника породжує новітній міф-культ творця та його творинь. Характеризуючи себе і свою творчість, Василь Єрмилов зазначав: «За свої п'ятьдесят лет діяльності я не раз менял кожу, но не убеждения». Теперішня ж, створена виставками і публікаціями, концентрована увага до особи Василя Єрмилова породжує лише новітній культ «змінних шкір» митця, крізь який фактично не можливо розгледіти творчі переконання художника. А без розуміння сутності і глибини цих переконань наш діалог з Єрмиловим і замилювання творчістю митця ще довго виглядатиме примітивним, наївним і дилетантським.

Хоча щось, якщо не міфічне, то метафізичне, аж булгаківське майстер-маргаритівське, мало місце у біографії митця Василя Єрмилова. Свідки часто згадують, що у 1968 р. керівництво Спілки художників у Харкові відмовилось надати залу для громадянської поминальної церемонії. Катафалк із тілом покійного Єрмилова постояв біля Будинку художників і рушив на кладовище. По дорозі в нього врізався міський трамвай. Із катафалка потекла червона рідина — розбилася трилітрова банка томатного соку, що належала водієві. Чи не була це остання мистецька акція справжнього футуриста Єрмилова? Адже для нього програмними мали бути слова Маринетти з Маніфесту італійських футуристів: «За десять років ми повинні виконати своє завдання, а потім хай прийде нове покоління і викине нас у кошик для сміття». Ж